

שני כנסים אירופיים בחינוך מבוגרים - אומניה, 16-17 ביוני 2010

שני כנסים בארץ מתפתחת – ולקחיהם לנו

שני הכינוסים נערכו בעיר הבירה של ארמניה, ירוואן. ארמניה היא מדינה בה אוכלוסייה של למעלה משלושה מיליון. היא שוכנת באזור הקווקז, במרחק שעתיים וחצי שעות טיסה מישראל.

כינוס אחד היה האסיפה השנתית של האגודה האירופית לחינוך מבוגרים (EAEA), שאליה הוזמנו חברי האגודה, נציגים של כ-140 ארגוני החברה האזרחית בחינוך מבוגרים ב-40 מדינות באירופה. הכינוס השני היה יום עיון בנושא הכשרה מקצועית לנוער ומבוגרים, שאליו הוזמנו ארצות האזור וחברי האגודה האירופית.

בפעולה משולבת זו עלתה ארמניה עצמה על סדר היום הציבורי והארגוני של חינוך המבוגרים האירופי. מחד גיסא, גויסו לכינוסים הללו נציגי הממסד והחברה האזרחית של ארמניה; מאידך גיסא, 100 המשתתפים בכינוס הראשון ו-200 המשתתפים בכינוס השני נעשו חברים ובני ברית של מפעילי חינוך המבוגרים בארמניה, והיו למודעים לנעשה בארצות הקווקז ששלחו נציגים לכינוס במספרים ניכרים. קולות ארמניה וקולות האזור נשמעו כאן בבהירות ובמקצועיות. היה זה שכרו של המאמץ האדיר שהושקע - בתקציב, בארגון, בגיוס מתנדבים ופעילים. יומיים שהוקדשו לחינוך מבוגרים בארמניה ובאזור הוכיחו כי גם ארץ קטנה ומתפתחת יש בה פעולות דומות לנעשה בארצות המפותחות, ועם זאת יש אצלם רצון עז לקידום נוסף של התחום. שר החינוך הארמני, שהופיע פעמים אחדות בשני הכינוסים, אמר את דבר ממשלתו: אנו תומכים בחינוך המבוגרים, נעשה כל מה שנוכל כדי לממנו ולחזקו.

ואלה הם הלקחים המכריעים לנו בישראל: עלינו לעלות על המפה של היס התיכון בפרט, ושל אירופה בכלל, על ידי פעילות בינלאומית נמרצת ומתואמת, תוך גיוס הממסד השלטוני שלנו וארגוני החברה האזרחית. באבחנת פעולה אחת כזו יש סיכוי להגיח מהשפל הנוכחי שבו שקוע שדה חינוך המבוגרים בישראל.

המשלחת הישראלית לכנסים כללה נציגה של האגף לחינוך מבוגרים במשרד החינוך, הגב' מגי קורן, סגן מנהלת האגף, שנסיעתה מומנה על ידי משרד החינוך. בנוסף לה נכחו ארבעה נציגים של הנהלת ההתאגדות לחינוך מבוגרים בישראל, שמימנו בעצמם את נסיעתם: ד"ר דוד סילורה, ד"ר נגיב סעיד (סעב), ד"ר ג'ימאל מסאלחה, ומחבר סקירה זו.

ערך את הסקירה על בסיס דיווחי חברי המשלחת: ד"ר איתן ישראלי, יו"ר ההתאגדות לחינוך מבוגרים בישראל.

המשלחת בהרכבה זה גילתה מעורבות עמוקה, תרמה תרומה משמעותית לדיונים ושקדה על הידוק קשרים אישיים וארגוניים. עם זאת, קבוצה קטנה של מעוניינים ומעורבים יכולה למצב את ישראל בקרב מחנכי המבוגרים באירופה, אך אין בכוחה לבדה לשנות את המצב העכשווי בחינוך מבוגרים בישראל. לשם כך יש צורך בסיוע פנים וחוץ. אוסיף כי בשנתיים החולפות מחבר הסקירה משמש חבר נבחר בהנהלה האירופית של חינוך המבוגרים (והוא עתיד לכהן בתפקידו זה עוד כשנה). יש בכך כדי למנף את קשרינו האירופיים, ובמיוחד לחזק את מעמד חינוך המבוגרים בישראל. האומנם כך יקרה? ימים יגידו. בהמשך יובאו קטעים מדוחות שכתבו חברי המשלחת. הדוח המלא של גבי קורן מכוון למשרד החינוך, שולחיה. שאר הדברים מיועדים בראש ובראשונה להנהלת ההתאגדות לחינוך מבוגרים. החומר כולו אמור לעלות על שולחנם של בעלי עניין בישראל.

מתוך דיווחי חברי המשלחת

קטעים **מתוך הדוח של מגי קורן**, מנהלת גף מדיניות וסגנית מנהל האגף לחינוך מבוגרים במשרד החינוך:

בארגון הכנסים השנה היו שותפים האגודה האירופית לחינוך מבוגרים, המכון הלאומי הבריטי לחינוך מבוגרים, המכון לשיתוף פעולה בינלאומי של ההתאגדות הגרמנית לחינוך מבוגרים, הארגון האירופי לחינוך תעסוקתי, האיחוד האירופי, משרד החינוך הארמני, ההתאגדות הארמנית לחינוך מבוגרים.

את טקס הפתיחה של האסיפה השנתית של האגודה האירופית פתח שר החינוך הארמני במסר של הכנס: 'למדו היום כדי ליצור את המחר'. הוא עמד על החשיבות של למידת מבוגרים בעולם דינמי ומשתנה; ציין את ההצטרפות של מדינתו לתפיסה הגורסת את חשיבותה של למידה לאורך החיים, בדגש על תוכניות למבוגרים על נושאים מגוונים. הוא הצביע על חשיבות שיתופי הפעולה בין מדינות שונות עם מדינתו, ועמד על כך שארמניה לומדת מן העשייה במדינות שונות בעולם.

נשיאת האגודה האירופית, גבי סו(זאן) וודינגטון מאנגליה, ציינה את ההתקדמות בעבודת האגודה מול האיחוד האירופי, במגמה לחזק את החשיבות של למידת מבוגרים בכלל ולשלב את הלמידה לאורך החיים במדיניות של האיחוד האירופי בפרט. המשבר הכלכלי והשינויים בכלכלת אירופה משפיעים על המדיניות באירופה בכל הנוגע למשאבים המוקצים לנושא חינוך ולמידת מבוגרים. זה הזמן שבו עלינו לקדם את חינוך המבוגרים כפתרון מערכתי של החברה בהתמודדות עם בעיות של הכשרה מקצועית, תעסוקה ואבטלה. בעת ובעונה אחת, אסור להזניח את הזכות הבסיסית של מבוגרים ללמוד ולהשלים את השכלתם גם שלא בהקשר התעסוקתי. יש לרכז את הנתונים והמחקרים שסייעו בעבודה מול מקבלי ההחלטות ואנשי הציבור. במהלך היום הוצגו סיכומי העשייה של האגודה האירופית בשנים 2009-2010, וכן המגמות

והדגשים לקראת שנת 2011. בנושאים אלה נערכו קבוצות דיון – יעדי האגודה ואסטרטגיות הפעילות. המטרה היא להוציא מסמך עבודה.

היום הסתיים בהענקת תעודות לזוכים בפרס גרונטוויג. את הפרסים העניק שר החינוך של ארמניה לפרויקט של השכלה בפיליפינים ולפרויקט אירופי בנושא אסירים.

הכנס הבא היה בנושא 'חינוך והכשרה תעסוקתית לנוער ומבוגרים'. בירכו סגן שר החינוך הארמני ונשיאת ההתאגדות הארמנית לחינוך מבוגרים, ונישאה הרצאה מפי נציג האיחוד האירופי בנושא חינוך תעסוקתי.

לאחר מכן נערכו דיונים במושבים מקבילים: חינוך לכול; היבטים מתודולוגיים בחינוך והכשרה לתעסוקה בקרב נוער ומבוגרים; חינוך אזרחי ותרבותי; הערכה והכרה של למידה בלתי פורמלית ומציאת דרכים לתגומם ברמה אירופית אחידה. בנושא האחרון ייערך כנס בבריסל בחודש נובמבר.

קיום הכנס בארמניה העניק למפגשים נופך מיוחד. הארמנים אירחו את המשתתפים בצורה יוצאת דופן. למדנו במהלך הסיור על התרבות ועל המורשת ההיסטורית של ארמניה, על הקשיים והאתגרים שלהם ועל דרכי התמודדותם. לנו כישראלים משמעותיים ביותר הזיקה והקשרים המיוחדים בין העם הארמני לעם היהודי.

בשיחתי עם סגן שר החינוך הוא הביע את הערכתו והערצתו לעם היהודי במדינת ישראל, וביטא את הוקרתו לפרויקטים המשותפים של ארמניה עם משרד התרבות והמדע בישראל. המלצות ולקחים:

* למדתי מהצגת הנושאים בכנס שיש אפשרויות רבות להגשת פרויקטים משותפים בין מדינות ולקבלת תמיכה כספית של האיחוד האירופי. אספתי את המידע על מנת לקדם את הנושא.

* נוכחתי בחשיבות שיש במפגשי מחנכי מבוגרים ובלמידה הדדית משמעותית לשם קידום התחום שלנו בארץ.

* עמדתי על המחקרים ועל הכלים החדשים, שפותחו במדינות שונות באירופה, בנושא של איכות ניהול פרויקטים בתחום חינוך מבוגרים ויצירת כלים להערכה. יש ללמוד נושאים אלה ולהעמיק את הידע בהם.

מדברי ד"ר דוד סילוורה, חבר הנהלת ההתאגדות לחינוך מבוגרים

זה עשורים רבים שחינוך והשכלת מבוגרים מהווים אבן יסוד במדיניות החינוכית של ארצות העולם. הביטוי לכך ניתן בדוחות ובהצהרות של CONFINTEA – הכינוסים העולמיים לחינוך מבוגרים הנערכים אחת ל-12 שנים.

בישראל יש אגף לחינוך מבוגרים במשרד החינוך והתאגדות לחינוך מבוגרים שימיה כימי המדינה. אולם זעזועים מאפיינים את הגופים שתפקידם לשמור ולקדם את חינוך המבוגרים בישראל. יש חוסר איזון ואף פערים בין המצב בישראל לבין הקיים באירופה. חוק חינוך מבוגרים נחקק בארצות אירופיות שונות, ומדינות מזרח אירופה המתפתחות מקדמות את חינוך המבוגרים

כיעד ראשון במעלה. ישראל, לעומת זאת, בעמדת נסיגה: אין בה מדיניות ברורה בתחום המדובר ואין תקציבים יציבים.

בארמניה, מדינה מתפתחת, חינוך המבוגרים נמצא, כך נראה, בראש מעייני השלטון. בתוכנית הכנס ראש הממשלה היה רשום כנואם, ושר החינוך הופיע במרבית האירועים. השר הצהיר על החשיבות שמשדרו מעניק לחינוך המבוגרים כדרך חיים, ללמידה לאורך החיים לשם השתלבות בתעסוקה, התמודדות עם העולם הטכנולוגי וניצול שעות הפנאי. הממשלה הארמנית מתקצבת את הפעילות הזאת – בניגוד לישראל שבה התקציבים הולכים ומצטמצמים, וחינוך המבוגרים אינו מכוון למטרות לאומיות נדרשות.

ההתאגדות הישראלית לחינוך מבוגרים הצליחה להשתלב באגודה האירופית, שבה חברים 140 ארגונים מאירופה. לישראל נציג בהנהלה האירופית, וחברי ההתאגדות משתלבים בוועדת הבוררות של האגודה ובמתן הרצאות בכנסים השנתיים. חברים בהתאגדות טוענים כי עלינו לרכז מאמצים בישראל ולא בארגון האירופי או העולמי. אין ספק שיש לקדם את חינוך המבוגרים בישראל, אולם ללא תקציב ומדיניות ממשלתית ברורה, נותרה הזירה הבינלאומית כמקום שממנו אפשר ללמוד ולשאוב מידע, עידוד ותקווה שאולי דברים ישתנו.

התפקיד של ההתאגדות באירופה, כפי שבא לביטוי בכינוס בארמניה, הוא, בין השאר, הסברתי – מה שצריך לזכות בהערכתו של משרד החוץ שלנו – וכמובן גם מקצועי. האפשרויות לשיתופי פעולה הן גדולות ורבות. טוב תעשה ישראל אם תעודד שיתופי פעולה אלה, שיש בהם כדי לתת לישראל מעמד מוביל בחינוך מבוגרים, במחקר ובפרויקטים – שהם החזית של ארץ ישראל היפה.

בינואר/פברואר 2011 הנהלה של האגודה האירופית אמורה לערוך את ישיבתה הרבעונית בישראל. זו הזדמנות להסתייע בנציגות שתגיע, כדי להביא את בשורת חינוך המבוגרים ולשכנע בחשיבותה את שר החינוך ואת ממשלת ישראל. על אלה להעריך אחרת את הנושא: להסכים לחקיקת חוק חינוך מבוגרים, שייעשה בעזרת האגף וההתאגדות, ולהקציב את התקציבים הנדרשים שיאפשרו להתאגדות את המשך פעילותה בישראל ובח"ל.

מדברי ד"ר נגיב סעיד (סעב), יו"ר מכללת אלהודא, חבר הנהלת ההתאגדות

הרשימה אותי השתתפותו של שר החינוך הארמני, תיגראן סארגיסיאן, שפתח את הכנס – דבר שמראה את חשיבות חינוך המבוגרים בעיניו, והלוואי עלינו. התרשמתי מאוד מדברי נשיאת האגודה האירופית לחינוך מבוגרים, גבי סו(זאן) וודינגטון, שהדגישה את חשיבות הלמידה בקרב המבוגרים, ובמיוחד למידה לכל החיים. היא ציינה שיש התקדמות במדיניות האיחוד האירופי בקשר לחינוך מבוגרים, כפתרון לבעיות חברתיות ולקידום הכשרה מקצועית שתסייע במלחמה באבטלה.

בקבוצת הדיון הצעתי להקים פורום בינלאומי במסגרת ה-EAEA שיפעל בשיתוף פעולה בכל מדינה, בהתאם למצב וליחס השלטון באותה מדינה לחינוך מבוגרים. פורום זה יוכל ללחוץ ולהשפיע, עד כדי חקיקה למיסוד הנושא והקצאת משאבים נדרשים לחינוך והרחבת פרויקטים מכוח החוק.

דוד סילורה הציע שיטת שיווק בנושא קירוב חינוך המבוגרים לאוכלוסיות השונות. שתי ההצעות זכו לאהדה ולתמיכה.

רשמים והצעות לפעולה:

התרשמתי מיחס הארמנים לכינוס ולחשיבות חינוך מבוגרים, הן מצד השר והן מצד ההתאגדות הארמנית. יש לדעתי מקום לשיתוף פעולה בפרויקטים שנבחר, וזאת בהתאם לשיחה אישית שלי עם ד"ר ארביק סרגיסיאן, יו"ר ההתאגדות הארמנית;

יש גם לחזק את הקשר בינינו בהתאגדות לבין עמיתים ב-EAEA, כמו הגרמנים, הצרפתים, האנגלים והארמנים, כדי שתהיה למידה הדדית ופרויקטים משותפים ויווצרו משאבים משותפים; יש צורך חיוני, שעלינו לעשות הכול ליישמו, ללמוד ממחקרים שעשה ה-EAEA ולנסות ליישם אותם אצלנו;

יש להרחיב את פעולת ההתאגדות כדי שתכלול יותר חברים, ארגונים וגופים רלבנטיים שעוסקים בחינוך מבוגרים, כדי ללחוץ למיסוד חינוך המבוגרים, עד כדי חקיקה; עלינו לחזק את הנושא בקרבנו ולהכין כלים מתאימים; להשתתף עם מדינות אחרות ולשתף אותן בהרמת קרנו של השדה שלנו;

- עלינו לחזק את הקשר עם ארמניה, כיוון שיש הרבה משותף וקיימת זיקה שיש לחזקה;
- יש ליצור מסגרת להענקת פרסים לפרויקטים, מן הסוג שחולקו במסגרת ה-EAEA לשני זוכים: האחד - למורה מהפיליפינים בנושא התגברות על הקשיים בלמידת מבוגרים ומלחמה בעוני. השני - למורה מבלגיה בנושא סיפורים קטנים למבוגרים. ההתאגדות צריכה להציע נושא לפרסים בשיתוף עם האגף לחינוך מבוגרים.

מדברי ד"ר ג'מאל מסאלחה, מנהל מתנ"ס דבורייה, חבר הנהלת ההתאגדות

יש עניין לכלול בדוח שלנו מה קורה במדינות אירופיות בחינוך מבוגרים, כמו מדינות שחוקקו חוק לחינוך מבוגרים ושריינו תקציבים לתחום זה. כך עשו בצרפת ובמדינות סקנדינביות. המטרה היא שיהיה לנו בסיס איתן לתביעה שלנו לחקיקה ולשריון תקציבים ממלכתיים.

אפילוג

בכנסים עצמם יש התעוררות, התלהבות, זורמות אנרגיות בינאישיות וקבוצתיות, צעות הצעות לשיתופי פעולה, מחליפים כרטיסי ביקור, נשבעים להמשיך את הקשרים. ביום שלמחרת, בארצנו, חוזרים אל השגרה ואל הקשיים שטרם נפתרו. או אז יש דיכאון, מרירות לנוכח אוזלת היד לבצע את הנדרש. וכך במשך שנים.

המצב הנוכחי של חינוך המבוגרים בישראל מחייב מאמץ כפול ומכופל. עת היא לשילוב כוחות ולתגבור התוכניות לשם הוצאתן אל הפועל, בשדה. כך ייווצר הקשר ההכרחי בין פעילות בינלאומית לפעילות בתוככי ארצנו.

הרעיונות הטובים שלמדנו בכנסים צריכים להיעשות חלק בלתי נפרד מתוכנית העבודה של

ההתאגדות ושל גופים ויחידים נוספים בעלי עניין. ההתאגדות היא הבית המקצועי של מחנכי המבוגרים בישראל.

גם אם המלאכה גדולה ורבה וקשייה עצומים, אין אנו פטורים מלעסוק בה. וכך נעשה!